

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2000-ci il 11 sentyabr tarixli, 165 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir

**Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin tibbi məqsədlərlə istifadə edilməsi
Qaydası və şərtləri, habelə narkoloji xəstələr barəsində tibbi tədbirlərin tətbiq edilməsi**

Qaydası

1. Narkotik vasitələrdən və psixotrop maddələrdən tibbi məqsədlərlə istifadə edilməsi qaydası və şərtləri

1. Müalicə-profilaktika müəssisələrində narkotik və psixotrop dərman preparatları yalnız müalicə həkimləri tərəfindən xəstəlik tarixində preparatın adı, dozası, miqdarı, təyin olunma tarixi və vaxtı aydın göstərilməklə təyin edilir.

2. Narkotik və psixotrop dərman preparatlarının inyeksiya olunma əməliyyatı anesteziq və ya palata tibb bacıları tərəfindən müalicə həkiminin (həkim-anestezioloqun) və ya onların saxlanılması və uçotu üçün məsul olan baş tibb bacısının iştirakı ilə yerinə yetirilir. Bu barədə xəstəlik tarixində və təyinat vərəqində müvafiq qeydiyyat aparılır.

3. Axşam və gecə növbələri zamanı təxirəsalınmaz tibbi yardım göstərmək məqsədi ilə narkotik və psixotrop dərman preparatları növbətçi həkim tərəfindən təyin edilir və təyinat onun iştirakı ilə növbətçi tibb bacısı tərəfindən yerinə yetirilir. Bu barədə xəstəlik tarixində və təyinat vərəqində müvafiq qeydiyyat aparılır.

4. Anestezioloji-reanimatoloji xidmətdə hemodinamikaya, tənəffüsə daimi nəzarət və onların korreksiya olunması mümkün olan hallarda narkotik və psixotrop dərman preparatlarından narkoz aparma və ya narkotik yuxu vəziyyəti yaratmaq məqsədi ilə istifadə edildikdə, preparatların dozası fərdi qaydada müəyyən edilir və bu halda onların işlədilən miqdarı farmakopeya ilə müəyyən edilmiş birdəfəlik və sutkalıq dozadan artıq ola bilər.

5. Hemodinamikaya və tənəffüsə daimi nəzarətin və onların korreksiyasının (idarə olunan hipo və hipertoniya, süni tənəffüs) mümkün olmadığı bütün hallarda narkotik və psixotrop dərman preparatlarının farmakopeya ilə müəyyən edilmiş birdəfəlik və sutkalıq dozadan artıq miqdarda işlədilməsi yolverilməzdir.

6. Stasionarı olmayan müalicə-profilaktika müəssisələrində (poliklinikalar, təcili yardım stansiyaları) narkotiklər və miqdarı, uçotu aparılan psixotrop dərman preparatları xüsusi hallarda (onkoloji xəstəliklər zamanı, təxirəsalınmaz tibbi yardım göstərməsinə ehtiyac olduqda) müalicə həkimləri tərəfindən təyin edilir və təyinat onların iştirakı ilə tibb bacıları tərəfindən yerinə yetirilir.

7. Narkotik maddələrdən müəyyən müddət istifadə etdikdən sonra gözlənilən nəticə əldə edilmədikdə (xəstədə ağrı sindromunu aradan götürmək mümkün olmadıqda), təyin edilmiş doza müalicə həkimi və şöbə müdiri tərəfindən, tibbi sənədlərdə müvafiq əsaslandırılmış qeydlər aparılmaqla, 2-3 dəfə artırıla bilər.

8. Müstəsna hallarda narkotik dərman preparatlarını uzun müddət qəbul edən xəstələrdə (4-cü mərhələdə olan onkoloji xəstələr) narkotikə qarşı vərdiş hallarının meydana gəlməsi ilə əlaqədar dozanın artırılmasına ehtiyac duyulur. Bu zaman həkim-məsləhət komissiyası tərəfindən xəstə tam

müayinədən keçirilir, narkotik dərman preparatının dozasının artırılmasına həqiqətən ehtiyac olduğu müəyyənləşdirilir və preparatın dozasının tələb olunan miqdara qədər artırılması barədə tibbi sənədlərdə müvafiq qeydiyyat aparılır. Həkim-məsləhət komissiyası tərəfindən narkotik maddələrin həqiqətən də xəstə tərəfindən qəbul edildiyinə mütəmadi nəzarət həyata keçirilir.

9. Narkotik vasitələrdən yalnız dövlət mülkiyyətində olan müalicə-profilaktika müəssisələrində tibbi məqsədlərlə istifadə oluna bilər.

10. Narkotik vasitələr tibbi məqsədlərlə aşağıdakı hallarda istifadə edilir:

adi ağrıkəsici dərman preparatlarının təsirinin az olduğu və ya tam olmadığı hallarda güclü ağrı sindromunu aradan qaldırmaq məqsədi ilə;

cərrahi əməliyyatlardan əvvəl premedikasiya məqsədi ilə;

cərrahi əməliyyatlar vaxtı anesteziyanın komponenti kimi;

cərrahi əməliyyatlardan sonra ağrısızlaşdırmaq məqsədi ilə;

anafilaktik reaksiyaları aradan qaldırmaq məqsədi ilə;

narkoloji xəstələrin müalicəsində terapeutik vasitə kimi;

eksperimental tədqiqatlar zamanı hər hansı bir patologiyanın modelləşdirilməsi üzrə aparılan təcrübələrin həyata keçirilməsi məqsədi ilə.

11. Psixotrop maddələr tibbi məqsədlərlə mərkəzi sinir sisteminin, şüurun müxtəlif formalı və gedişli funksional, üzvi dəyişiklikləri müşahidə edilən hallarda profilaktik, müalicəvi vasitə kimi istifadə olunur.

2. Narkoloji xəstələr barəsində tibbi tədbirlərin tətbiq edilməsi

1. Yalnız damardaxili və opium qrupuna daxil olan narkotik vasitələrdən qeyri-tibbi məqsədlərlə istifadə edən şəxslərə əvəzedici müalicədə istifadəsinə icazə verilmiş, tibb sənayesi tərəfindən istehsal olunan sintetik opium preparatları (metodon-hidroklorid, buprofenmorfin, morfin-sulfat və s.) tətbiq olunur.

2. Əvəzedici müalicə aşağıdakı məqsədlərlə tətbiq olunur:

2.1. Narkotik vasitələrdən qeyri-tibbi məqsədlərlə istifadə edən şəxslərin somatik, psixoloji durumunu yaxşılaşdırmaq, onların sosioloji adaptasiyası və reinteqrasiyasını təmin etmək.

2.2. QİÇS və hepatit B, S və s. yoluxucu xəstəliklərin profilaktikasının səmərəliliyini artırmaq.

2.3. Narkotik vasitələrin qəbulu nəticəsində yaranmış xəstəliklərin (vərəm, QİÇS, dəri-zöhrəvi xəstəlikləri və s.) və ağırlaşmış vəziyyətlərin (sepsis və s.) müalicəsini və bu xəstəliklərin profilaktikasını təmin etmək.

2.4. Ana bətnində dölün normal inkişafını və müşahidəsini təmin etmək.

2.5. Narkomanları narkoloji tibb müəssisələrinə müalicəyə daha geniş cəlb etmək.

2.6. QİÇS xəstəliyinə düçar olmuş narkomanlarda narkotiklərin damardaxili istifadəsini aradan qaldırmaq.

3. Əvəzedici müalicənin təyini üçün vacib şərtlər aşağıdakılardır:

3.1. İki ildən az olmayaraq müddətdə narkotik vasitələrin damardaxili qəbulu, aparılmış müalicə kursunun ən azı 2 dəfə səmərəsiz nəticə verməsi.

3.2. Narkotik vasitələrin qəbulu nəticəsində yanaşı xəstəliklərin (xora xəstəliyi, sepsis, hepatitlər, kaxeksiya, QİÇS) əmələ gəlməsi.

3.3. Fəsadlı xəstəliklərin (xərçəng, şəkərli diabet və ağır somatik xəstəliklər) olması.

3.4. Hamiləlik.

3.5. Həkim-məsləhət komissiyası tərəfindən fərdi hallarda tövsiyə olunan vəziyyətlər.

4. Əvəzedici müalicənin təyin edilməsi

4.1. Əvəzedici müalicə belə növ fəaliyyətə xüsusi razılıq almış narkoloji tibb müəssisələrində həkim-narkoloq tərəfindən aparılır.

4.2. Narkoloji tibb müəssisəsi rəhbərinin əmri ilə təşkil olunmuş həkim-məsləhət komissiyası əvəzedici müalicənin təyin olunmasına, müalicənin düzgün, təlimatlara uyğun aparılmasına, səmərəli olmasına, müalicənin dayandırılmasına nəzarət edir və cavabdehlik daşıyır.

4.3. Əvəzedici müalicə qohumlarının razılığı ilə xəstənin təqdim etdiyi ətraflı ərizəyə, həkim-rentgenoloq və terapevtin rəylərinə əsasən həkim-məsləhət komissiyası tərəfindən təyin olunur. Əvəzedici müalicə xəstənin və həkimin hüquqlarının və vəzifələrini müəyyən edən müqavilə əsasında tətbiq olunur.

4.4. Əvəzedici müalicə anonim qaydada aparıla bilməz.

4.5. Əvəzedici müalicə təyin olunmuş xəstə haqqında 3 gün müddətində Səhiyyə Nazirliyinin baş narkoloquna və məlumat bankına xəbər verilməlidir.

4.6. Əvəzedici müalicə proqramlarına Səhiyyə Nazirliyinin baş narkoloqu koordinasiya edir.

5. Fərdi qaydada müalicə planı

5.1. Hər narkomana fərdi qaydada müalicə planı tərtib olunur. Həmin plana aşağıdakılar daxildir:

narkotik vasitələri damardaxili qəbul edən şəxsin ildə bir dəfədən az olmayaraq vərəmə, QİÇS-ə, hepatitə, sifilisə və s. görə tibbi müayinədən keçirilməsi;

fəsadlı xəstəliklər olduqda onların müalicəsinin təmin olunması;

psixoloji və sosioloji reabilitasiyanın həyata keçirilməsi (psixoloq, sosial müdafiə orqanları işçisinin iştirakı ilə).

5.2. Müalicə planının həyata keçirilməsinə üç ayda bir dəfədən az olmayaraq həkim-məsləhət komissiyası nəzarət edir və bu haqda tibbi sənədlərdə müvafiq qeydlər aparır.

5.3. Təxirəsalınmaz və ya ağır somatik vəziyyətlər müşahidə olunan hallarda həkim-narkoloq tərəfindən təyin olunan əvəzedici müalicə həkim-məsləhət komissiyası tərəfindən iki həftə ərzində təsdiqlənməli və ya ləğv edilməlidir. Təyinat həkim-məsləhət komissiyası tərəfindən təsdiqlənməyibsə, bu halda xəstəyə detoksikasiya müalicə kursu təyin edilir.

5.4. Narkotik vasitələrdən sui-istifadə edən şəxslərə əvəzedici müalicə aparılan zaman təyin edilmiş preparat ev şəraitində qəbul edilmək üçün həkim-məsləhət komissiyasının qərarı əsasında, qohumlarının ərizəsi, iştirakı və lazımı tibbi sənədin olması şərti ilə, xəstənin tibbi kartasında qeyd olunmaqla, xəstənin qohumlarına verilə bilər. Bu, xəstə tərəfindən narkoloji tibb müəssisəsində təyin olunmuş əvəzedici müalicənin tələblərinə üç aydan az olmayan müddətə tam şəkildə riayət edildiyi təqdirdə həyata keçirilə bilər.

5.5. Əvəzedici müalicənin dayandırılması yalnız həkim-məsləhət komissiyasının qərarı əsasında həyata keçirilə bilər.

5.6. Əvəzedici müalicəyə nəzarət və preparatların alınması, saxlanması, verilməsi, istifadə edilməsi mövcud normativ hüquqi aktlar əsasında həyata keçirilir.

6. Metodonla ambulator detoksikasiya müalicə kursunun keçirilməsi

6.1. Detoksikasiya müalicə kursu təyin edilməzdən qabaq xəstənin narkoman olması (opium qrupuna daxil olan narkotik vasitələrdən asılılıq halı) və müalicə olunmaq istəyi təsdiq olunmalıdır. Müalicə kursu qısa müddətli — 1 aya, orta müddətli — 3 aya və uzun müddətli — 6 aya qədər ola bilər.

6.2. Detoksikasiya müalicə kursu narkoloji tibb müəssisələrində həkim-narkoloq tərəfindən, həkim-məsləhət komissiyasının qərarı əsasında, rentgenoloji və laborator müayinələrin nəticələri nəzərə alınmaqla aparılır.

6.3. Detoksikasiya müalicəsi müqavilə əsasında aparılır.

6.4. Preparat tibb müəssisəsində və ya evdə tibb işçisinin iştirakı ilə verilir və xəstə tərəfindən qəbul olunur.

6.5. Detoksikasiya müalicə kursu aparılarkən həkim tərəfindən təyin edilməmiş narkotik vasitələri xəstənin qəbul edib-etməməsinə daimi laborator nəzarəti həyata keçirilir.

6.6. Digər narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qəbulu faktı təsdiq edildiyi hallarda xəstə ya stasionara göndərilir, ya da müalicə həkim-məsləhət komissiyasının qərarı əsasında dayandırılır. Bu halda xəstə metodonla əvəzedici müalicəyə keçirilə bilər.

6.7. Detoksikasiya müalicə kursu aparılarkən fərdi qaydada xəstənin psixoloji və somatik durumuna uyğun olaraq həkim tərəfindən əlavə təyinatlar verilə bilər.

7. Həkimin təyinatı olmadan narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və onların analoqlarından istifadə edən şəxslərin müalicəsi

7.1. Narkotik vasitələrdən və psixotrop maddələrdən sui-istifadə edən və barəsində narkomanlıq diaqnozu təyin edilmiş şəxs narkotik vasitələrdən və psixotrop maddələrdən asılılığını aradan qaldırmaq üçün könüllü həkim-narkoloqa müraciət etdikdə, o, həkim-narkoloq tərəfindən müayinə edilir.

Müayinə nəticəsində şəxsin ambulator və ya stasionar şəraitdə müalicəyə ehtiyacı olduğu müəyyən edilərsə, o, mülkiyyət formasından asılı olmayaraq belə növ fəaliyyətə xüsusi razılıq almış narkoloji tibb müəssisəsinə müvafiq göndərişlə təmin edilir.

7.2. Könüllü müalicə edilmək üçün narkoloji tibb müəssisəsinə müraciət etmiş şəxsin xahişi ilə, əvəzedici müalicə istisna olunmaqla, müalicənin anonimliyi təmin olunur. Belə müalicə haqqında məlumatlar yalnız ümummilli məlumat bankına daxil edilməsi üçün və ya həmin şəxs inzibati, yaxud cinayət məsuliyyətinə cəlb edildikdə hüquq mühafizə orqanına verilə bilər.

7.3. Könüllü müalicə olunan şəxsə əmək qabiliyyətsizliyi vərəqəsi verilir, müalicə başa çatdıqda isə onun xahişi ilə müalicənin məqsədini göstərən arayış verilir.

7.4. Cinayət törətmiş narkomanlar məhkəmə qərarı əsasında həmin şəxslər barəsində cinayət törətdiklərinə görə cəza tədbiri tətbiq edilməklə yanaşı, onlara cəza çəkdikləri müddətdə məcburi müalicə də tətbiq edilir.

7.5. Azadlıqdan məhrumetmə ilə cəzalandırılan narkomanlar azadlıqdan məhrumetmə yerlərindən azad olunduqdan sonra onlar məhkəmənin qərarı əsasında müalicəni davam etdirir, lazım gəldikdə altı aydan iki ilədək müddətdə narkoloji tibb müəssisəsində (İxtisaslaşdırılmış Tibb Müəssisəsi) müalicə alır, sonra isə beş il ərzində müşahidə olunurlar.

7.6. Barəsində azadlıqdan məhrumetmə ilə əlaqədar olmayan cəza tədbirləri görülmüş narkomanlar məhkəmə tərəfindən həkim-məsləhət komissiyasının rəyi əsasında məcburi müalicəyə cəlb edildikdə, həmin şəxslər məhkəmə zalından yerli polis orqanlarının köməyi ilə məhkəmə nəzarətçiləri vasitəsi ilə birbaşa İTM-ə aparılır və sənədlərlə (məhkəmənin məcburi müalicə haqqında qərarı, ədliyyə polisinin göndərişi, şəxsiyyətini təsdiq edən sənəd) birlikdə akt əsasında təhvil verilir.

7.7. İTM Səhiyyə Nazirliyinin narkoloji xidmətinə daxildir və onun işlərinə ümumi rəhbərlik Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilir.

7.8. Məcburi müalicə təyin edilmiş narkoman İTM-ə qəbul olunduqda, ona Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş stasionar xəstənin tibbi kartası açılır və müəyyən edilmiş qaydada doldurulur.

7.9. İTM-də məcburi müalicənin aparılması Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1997-ci il 5 dekabr tarixli, 135 sayılı «Xroniki alkoqoliklərin və narkomanların ixtisaslaşdırılmış tibb müəssisələrində saxlanması rejimi, normativləri və müalicəsi haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə» qərarı ilə tənzimlənir.

8. Həkimin təyinatı olmadan narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən istifadə edən şəxslərin narkoloji müəssisələrdə qeydiyyatı götürülməsi

8.1. Tibbi yoxlama nəticəsində narkomanlıq diaqnozu, narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və onların analoqlarından həkimin təyinatı olmadan istifadə etmə faktı müəyyən edildikdə, tibbi yoxlamanın nəticələri barədə ambulator xəstənin tibbi vərəqəsində müvafiq qeydlər aparılır və həmin şəxslər haqqında «Dispanser müşahidənin nəzarət vərəqəsi» (030-1/U

№-li qeydiyyat forması) doldurulur. Qeydiyyatı götürülmüş şəxs haqqında 3 gün müddətində polis orqanına məlumat verilir.

8.2. Həkimin təyinatı olmadan narkotik vasitələrdən və ya digər bihuşedici maddələrdən istifadə etmələri ilə əlaqədar şəxslərə profilaktik kömək göstərilməsi və ya narkomanlıqdan müalicə olunmaları haqqında narkoloji tibb müəssisəsinə könüllü müraciət edənlər yalnız bu müəssisədə qeydiyyata götürülür. Belə müalicə haqqında məlumat ümummilli məlumat bankına daxil edilir və şəxs inzibati və ya cinayət məsuliyyətinə cəlb edildikdə həmin məlumat hüquq mühafizə orqanlarına verilə bilər.

8.3. Narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və onların analoqlarından həkimin təyinatı olmadan istifadə edilməsi faktının və ya narkomanlıq diaqnozunun müəyyən edilib, həkim-narkoloq tərəfindən qeydiyyata götürülməsi yoxlamanın nəticələri və əldə edilmiş obyektiv materialların məcmusundan asılıdır. Digər kifayət qədər əsaslandırılmamış məlumatların mövcudluğu, müayinə vaxtı isə orqanizmdə narkotik vasitələrin əlamətlərinin olmaması şəxsin qeydiyyata götürülməsi üçün əsas ola bilməz.

8.4. Narkomanlıq diaqnozu ilə razılaşmayan şəxs yuxarı səhiyyə orqanına və məhkəməyə şikayət edə bilər.

8.5. Narkomanlıq xəstəliyinə tutulmuş və ya narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən həkimin təyinatı olmadan istifadə edən şəxslər eyni zamanda ruhi xəstəliyə düşər olarsa, onlar həm psixiatr-həkim, həm də narkoloq-həkim tərəfindən qeydiyyata alınırlar. Ambulator xəstənin tibbi vərəqəsinin (025/U forma) üz hissəsində ruhi (psixi) xəstəlik haqqında qeydiyyat edilir.

Narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və onların analoqlarından həkimin təyinatı olmadan istifadə etmə ruhi xəstəliklə müşayiət olunursa, belə xəstələrin müşahidəsi və müalicəsi psixonevroloji müəssisələrdə aparılır.

8.6. Bu Qaydaların 5.1-ci bəndinə əsasən qeydiyyata götürülmüş şəxslər haqqında 4 bölmədən ibarət dinamik müşahidə kartotekası aparılır.

Birinci bölmədə (dispanser qeydiyyatı) — narkomanlıq diaqnozu müəyyən edilmiş şəxslərin (narkotik vasitələrin qəbulu);

ikinci bölmədə (dispanser qeydiyyatı) — psixotrop maddələrdən sui-istifadə diaqnozu müəyyən edilmiş şəxslərin;

üçüncü bölmədə (profilaktik qeydiyyat) — həkimin təyinatı olmadan narkotik vasitələrdən istifadə edən, lakin narkomanlıq xəstəliyinə tutulmamış şəxslərin;

dördüncü bölmədə — həkimin təyinatı olmadan psixotrop maddələrdən, bihuşedici vasitələrdən istifadə edən, lakin xəstəliyə tutulmamış şəxslərin vərəqələri cəmləşdirilir.

Narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və onların analoqlarından həkimin təyinatı olmadan istifadə etməklə əlaqədar profilaktik yardım göstərilməsi, narkomaniyadan müalicə olunması haqqında könüllü müraciət edən şəxslərin nəzarət vərəqələri, vərəqələr toplusunda ayrıca yarım bölmə şəklində ayrılır.

Qeyd. Yetkinlik yaşına çatmamışların nəzarət vərəqələri müvafiq bölmələrdə müstəqil yarım bölmələrə ayrılır.

8.7. Qeydiyyat kateqoriyası dəyişdirildikdə və nəzarət vərəqələri digər bölmələrə keçirildikdə, qeydiyyatdan çıxarıldıqda tibb müəssisəsi (narkoloq-həkim) polis orqanını məlumatlandırır.

8.8. Tibbi müəssisənin qeydiyyatından çıxarılmış şəxslərin nəzarət vərəqələrində qeydiyyatdan çıxarılma tarixi və səbəbi göstərilir, vərəqələr dinamik müşahidə vərəqələri toplusunun müvafiq bölmələrində saxlanılmaqla, onlardan statistik hesabatların tərtibatında istifadə edilir. Təqvim ili tamamlandıqdan sonra vərəqələr tibb müəssisələrinin arxivinə verilir və tibbi sənədlər üçün müəyyən edilmiş ümumi qaydada saxlanılır.

9. Narkoloji xəstələr barəsində tibbi tədbirlərin tətbiq edilməsinin məqsədi, narkoloji-tibbi yoxlamanın keçirilməsi

9.1. Narkomaniya ilə mübarizənin gücləndirilməsi, əhəlinin sağlamlığının mühafizəsi, hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsi məqsədi ilə səhiyyə, polis və ədliyyə orqanları, narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və onların analoqlarından qeyri-tibbi məqsədlərlə istifadə edən şəxslərin qanunvericiliyə uyğun şəkildə aşkar edilməsini, narkoloji xəstələr barəsində tibbi tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin edirlər.

9.2. Həkimin təyinatı olmadan narkotik vasitələrdən istifadə edən şəxslər müəyyən edildikdə, tədqiqat, istintaq, məhkəmə və səhiyyə orqanları tərəfindən müvafiq narkoloji müəssisələrə tibbi yoxlamaya göndərilirlər.

9.3. Narkoloji müəssisənin həkim-məsləhət komissiyasının müəyinə olunan şəxsə aid narkomanlıq diaqnozu təsdiq edən rəyi, yaxud psixotrop maddələrin qəbul edilməsi faktının müəyyən edilməsi belə şəxslərin qeydiyyata alınması üçün əsasdır.

9.4. Narkoloji-tibbi yoxlama yalnız şəxsin narkomanlıq xəstəliyinə düçar olmasının (narkoman olmasının) müəyyən edilməsi və ya təsdiqlənməsi məqsədi ilə mülkiyyət formasından asılı olmayaraq, narkoloji tibb müəssisələrində həyata keçirilir.

9.5. Narkomanlıq diaqnozu yalnız həkim-məsləhət komissiyası tərəfindən müəyyən edilir.

9.6. Narkoloji-tibbi yoxlamanın aparılması narkoloji tibb müəssisələrinin nəzdində təşkil olunmuş həkim-məsləhət komissiyasına həvalə olunur. Tibb müəssisəsinin rəhbəri tərəfindən müəyyənləşdirilən komissiyanın tərkibinə biri həkim-narkoloq olmaqla 3 nəfər həkim daxil olur. Komissiyanın fəaliyyətinə digər mütəxəssislər də cəlb oluna bilər.

9.7. Həkim-məsləhət komissiyasının tərkibinə daxil edilən həkim-narkoloq I ixtisas dərəcəsinə və ya azı 5 illik narkoman xəstələri müalicə etmə təcrübəsinə malik olmalıdır.

9.8. Narkoloji-tibbi yoxlama aparılarkən, yoxlama komissiyasının üzvləri yoxlanılan şəxs haqda məlumatları və yoxlamanın nəticəsini xüsusi jurnalda qeyd edirlər.

9.9. Şəxsin tibbi yoxlamadan keçməsi haqqında həkim-məsləhət komissiyasının tərtib etdiyi rəydə onun narkomanlıq xəstəliyinə düçar olub-olmaması, düçar olduğu halda xəstəliyin mərhələsi və bununla əlaqədar müalicəyə ehtiyac dərəcəsi əks etdirilir.

9.10. Yoxlanılan şəxs barəsində narkomanlıq diaqnozu müəyyən edildikdə, həkim-məsləhət komissiyası müvafiq qaydada ümummilli məlumat bankına məlumat verir.

9.11. Tibbi yoxlama məcburi və ya könüllü müraciət hallarında keçirilir.

Könüllü müraciət zamanı tibbi yoxlama nəticəsində «narkomanlıq» diaqnozu təsdiqlənibsə, şəxsin istəyi ilə, anonimlik təmin olunmaqla, müalicə aparıla bilər.

9.12. Məcburi tibbi yoxlama təhqiqat, ibtidai istintaq, prokurorluq, məhkəmə orqanlarının qərarı əsasında keçirilir və məhkəmənin qərarı əsasında müvafiq tibbi tədbirlər tətbiq edilir.

9.13. Konkret şəxsin qeyri-tibbi məqsədlərlə narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və onların analoqlarından istifadə etməsi və yaxud narkotik sərxoşluq vəziyyətində olması barədə müxtəlif müalicə müəssisələrinin (toksikoloji, bərpa, travmatologiya məntəqələri və digər bölmələr), hüquq mühafizə orqanlarında olan yoxlama materialları əsasında, yaxud narkotik vasitələrdən istifadə etmə ilə əlaqədar tibbi yardım göstərilməsi barədə vətəndaşın müraciəti tibbi yoxlamaya göndərilməsi və ya gətirilməsi üçün əsas ola bilər.

9.14. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə əsasən, inzibati, cinayət və mülki işin aparılması prosesində narkologiya sahəsində xüsusi biliyin olması tələb olunduğu hallarda inzibati, cinayət və mülki məsuliyyətə cəlb olunan şəxsə aid narkoloji-tibbi yoxlama təyin edilə bilər.

Cinayət işi aparılarkən cinayət məsuliyyətinə cəlb olunan şəxsin narkotik maddələrdən istifadə etməsi haqda məlumat olduğu və həmin şəxsin narkomanlıqdan əzab çəkməsindən şübhələnməyə əsas olduğu hallarda tibbi yoxlama təyin oluna bilər. Bu zaman komissiya üzvləri aşağıdakı suallara cavab verməlidirlər: müayinə olunan narkomandır mı? Narkomandırsa, xəstəliyin mərhələsi? Onun narkomanlıqdan müalicəyə ehtiyacı varmı? Belə müalicəyə tibbi əks-göstərişlər yoxdur ki?

Mülki proseslərdə narkotik maddələrdən sui-istifadə nəticəsində vətəndaşın fəaliyyət qabiliyyətinin məhdudlaşdırılması məsələsi haqda iş aparılarkən, həmin vətəndaşın narkoman olub-olmamasını müəyyən etmək üçün narkoloji-tibbi yoxlama təyin oluna bilər. Belə hallarda komissiya üzvləri tərəfindən «müayinə olunan şəxs narkomandır mı?» sualına cavab verilməlidir.

İnzibati, cinayət və mülki işin aparılması gedişində narkologiya sahəsində biliyin olması tələb olunduğu digər hallarda da narkoloji-tibbi yoxlama təyin oluna bilər.

9.15. İnzibati, cinayət və mülki iş materialları, tibbi sənədlər, yoxlama rəyləri, narkoloji-tibbi yoxlama komissiyasının işi haqqında hesabat, məhkəmə-istintaq orqanları ilə yazışma xüsusi sənədlərdə saxlanılır.

Tibbi yoxlama qurtardıqdan sonra komissiya üzvlərinin rəyi və təqdim olunmuş bütün materiallar yoxlama təyin etmiş orqanlara qaytarılır.

Yoxlama aparılması ilə əlaqədar tibbi sənədlər (xəstəlik tarixi, tibbi yoxlama komissiyasının rəyinin surəti və s.) yalnız istintaq orqanına, prokurora, məhkəməyə və yuxarı səhiyyə orqanına verilə bilər. Tibbi sənədlərin verilməsi üçün göstərilən orqan və ya idarələrin müvafiq yazılı sorğusu əsasdır.

Tibbi sənədlər tibbi yoxlama komissiyası, narkoloji müəssisənin rəhbəri və ya onu əvəz edən şəxs tərəfindən verilir. Rəyi komissiyanın bütün üzvləri imzalayana qədər yoxlama müayinəsinin nəticəsi haqqında məlumat yoxlama təyin etmiş orqan da daxil olmaqla verilməz.

9.16. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsi və Mülki-Prosessual Məcəlləsi ilə məhkəmə ekspertləri üçün müəyyən olunmuş hüquq və vəzifələr narkoloji-tibbi yoxlama aparən həkimlərə də şamil edilir.

Tibbi yoxlama aparılarkən həkim-məsləhət komissiyasının üzvləri hərəkətlərində və çıxarıqları nəticələrdə müstəqildirlər və tibb elminin müvafiq tövsiyələrini, məhkəmə yoxlaması aparılması haqqında qanunları, eləcə də bu Qaydanı əldə rəhbər tuturlar.

9.17. Şəxsin ambulator tibbi yoxlanılması həkim-məsləhət komissiyasının təşkil olunduğu narkoloji-tibb müəssisəsində aparılır.

9.18. Lazım olan bütün materiallarla birlikdə yoxlama aparılması haqda qərar komissiyaya daxil olduğu andan 15 gün müddətində tibbi yoxlamanın rəyi və işin materialları istintaq aparən şəxsə — müstəntiqə, prokurora və ya məhkəməyə göndərməlidir. Əlavə materialların təqdim olunması haqqında komissiya üzvləri yazılı müraciət etdiyi hallarda yoxlama müvəqqəti dayandırılır və həmin materiallar təqdim edildikdən sonra bərpa olunur.

Tibbi yoxlamanın aparılması, müayinə olunanın yoxlamaya gətirilməsi vaxtı komissiya üzvləri və yoxlama təyin etmiş orqan arasında razılaşdırılır. Yoxlama işi çox olduqda komissiyanın sədri iş qrafiki tərtib edir. Yoxlamanın təyin olunması haqqında qərar və onun aparılması üçün lazım olan digər materiallar komissiyaya daxil olduğdan sonra 7 gün ərzində müayinə olunan yoxlamaya gətirilməlidir.

Əgər göstərilən 7 günlük müddət yoxlamayı təyin etmiş orqanın günahı üzündən pozulmuş olarsa, onda yoxlamanın aparılması üçün müəyyən olunmuş 15 günlük müddət dayandırılır və müayinə olunan narkoloji-tibbi yoxlamaya gətirildikdən sonra bərpa olunur. Müayinə olunanın narkoloji-tibbi yoxlamaya gətirilməsi qüvvədə olan qanunvericiliyə müvafiq həyata keçirilir.

9.19. Tibbi yoxlama ambulator şəraitdə aparılır. Komissiya üzvləri qarşısında qoyulmuş sualları ambulator şəraitdə həll etmək mümkün olmadıqda (ambulator müayinənin bütün metod və imkanları qurtardıqdan sonra) və müayinə olunanı stasionar şəraitdə müşahidə etmək zərurəti yarandıqda stasionar tibbi yoxlama təyin oluna bilər. Həbsdə olan şəxslərin stasionar tibbi yoxlanılması həbsdə olanlar üçün məhkəmə-psixiatrik ekspertiza şöbələrində aparılır və müvafiq stasionar məhkəmə-psixiatrik ekspert komissiyasının üzvləri tərəfindən həyata keçirilir. Stasionar tibbi yoxlama ambulator tibbi yoxlama komissiyasının əsaslandırılmış rəyinə əsasən iş aparən orqan tərəfindən təyin olunur. Müayinə edilənin stasionarda qalma müddəti 20 gündən artıq olmamalıdır.

9.20. Narkomanlıq diaqnozunun qoyulması müayinə olunanın anamnestik məlumatlarının, onun psixi və somatik vəziyyətinin öyrənilməsi, həmçinin yoxlama obyektinə aid işin materiallarının araşdırılması əsasında həyata keçirilir.

9.21. Tibbi yoxlama təyin etmiş orqan yoxlama obyektinə aid lazımi tibbi sənədlər əlavə olunmuş inzibati, cinayət və ya mülki iş materiallarını komissiya üzvlərinə təqdim etməyə borcludur.

9.22. Komissiya üzvləri yoxlama tədqiqatına aid materialları sərbəst toplaya bilməzlər. Qoyulmuş suallara cavab vermək üçün, müayinə olunanın qohumlarının və ya onu yaxından tanıyan digər şəxslərin ifadə verməsi lazım olan hallarda, tibbi yoxlama komissiyası göstərilən şəxslərin komissiya üzvlərinin iştirakı ilə əlavə məlumatların alınması haqda yoxlama təyin etmiş orqana yazılı müraciət edə bilər. Əgər komissiya üzvlərinə təqdim olunmuş materiallar rəy verilməsi üçün kifayət etmirsə, onlar əlavə materialların və tibbi sənədlərin təqdim olunması üçün

yoxlamanı təyin etmiş orqana müraciət edirlər. Bu sənədlər təqdim olunmazsa, komissiya üzvləri rəy verilməsinin mümkün olmaması haqqında yoxlamanı təyin etmiş orqana yazılı məlumat verirlər.

9.23. Tibbi yoxlama aparılarkən müayinə edilən şəxsdə psixi pozğunluq aşkar olunarsa, komissiyanın üzvləri qoyulmuş suallara cavab verməklə bərabər öz rəylərinə məhkəmə psixiatrik ekspertizanın təyin olunması zərurətini də göstərirlər.

9.24. Yoxlamanın nəticələri tibbi yoxlamanın rəyi şəklində tərtib olunur.

Rəydə aşağıdakılar mütləq göstərilməlidir: yoxlama nə vaxt, harada, kim tərəfindən (soyadı, adı, atasının adı, təhsili, ixtisası, elmi dərəcəsi və rütbəsi, vəzifəsi), hansı qərar əsasında aparılmışdır, yoxlamanın aparılmasında kim iştirak etmişdir, komissiya üzvləri hansı materiallardan istifadə etmişlər, hansı müayinələr aparılmışlar, komissiya üzvləri qarşısında hansı suallar qoyulmuşdur və onların əsaslandırılmış cavabları, yoxlama aparılarkən komissiya üzvləri üçün əhəmiyyət kəsb edən və xüsusi narkoloji bilik dairəsindən kənara çıxmayan hal müəyyən edilərsə və bu haqda komissiya üzvləri qarşısında sual qoyulmamışsa da, komissiya üzvləri öz rəylərində bu halları qeyd edə bilirlər.

Rəy komissiyasının bütün üzvləri tərəfindən imzalanır və tibbi yoxlama komissiyasının təşkil olunduğu müəssisənin möhürü ilə təsdiq olunur.

Komissiya üzvləri arasında fikir ayrılığı olduqda komissiyanın digər üzvlərinin rəyi ilə razılaşmayan həkim ayrıca rəy tərtib edir və yoxlama təyin etmiş orqana göndərir.

Komissiyanın hər bir üzvü aparılmış müayinələrə və imzaladığı rəyə görə şəxsi məsuliyyət daşıyır.

10. Həkimin təyinatı olmadan narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən istifadə edən şəxslərin tibb müəssisələrində qeydiyyatdan çıxarılması

10.1. Sağalma (dözümlü remissiya) və ya narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən istifadə etməkdən özünü saxlama.

Qeyd. Narkomanlıq diaqnozu ilə qeydiyyatda olan şəxslər özünü narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən istifadə etməkdən saxlama müddətindən 5 il, belə vasitələrdən həkimin təyinatı olmadan istifadə edənlər isə bu əməldən çəkindiklərindən 1 il keçdikdən sonra qeydiyyatdan çıxarırlar.

10.2. Milli Orduya çağırış.

Qeyd. Narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən həkimin təyinatı olmadan istifadə etməyə görə qeydiyyata alınmış şəxs orduya çağırıldıqda, narkoloji tibb müəssisəsi çağırışçının tibb vərəqəsində bu barədə qeyd aparır.

10.3. Qeydiyyatda olan şəxsin ölməsi.

10.4. Cinayət törətməyə görə 1 ildən artıq azadlıqdan məhrumetmə cəzasına məhkum edilmə.

10.5. Yaşayış yerinin dəyişdirilməsi.

Qeyd. Narkoloji qeydiyyatdan çıxarıldıqda qeydiyyat vərəqəsində qəbul edilmiş qərarın əsası göstərilir.

Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik toplusu.- 2000.- 30 sentyabr, № 9.- S. 4126-4136.